

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

9
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 630 sahifa, 30-sentyabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar, fan, ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat va sport masalalari bo'yicha maslahatchisi o'rinbosari
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dots., O'zR Tabiat resurslari vaziri o'rinbosari
Djumaniyazov Maqsud Allanazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi Pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq Markazi xorijiy hamkorlik bo'yicha mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liqin Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zR Tabiat resurslari vazirligi,
O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot"
jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Ichki turizmni rivojlanlantirishda davlatning o'рни.....	7
Dehqonov Burxon Rustamovich , tayanch doktorant	
Qishloq xo'jaligida sug'orish tizimlari boshqaruvini rivojlantirish yo'llari.....	11
Mirjamilova Hulkar Nurali qizi , assistent	
Yangi O'zbekiston sharoitida o'simliklar karantini tizimi faoliyatini takomillashtirish va iqtisodiy samaradorligini oshirish.....	15
Alimov Murodkosim Achilovich , mustaqil izlanuvchi	
"Yashil iqtisodiyot" da energetika sohasini investitsion holatining statistik tahlili.....	20
Umarov Faxriddin Umar o'g'li , katta o'qituvchi	
Yoqilg'i-energetika korxonalari moliyaviy barqarorligini ta'minlashda investitsion faoliyatning ahamiyati.....	26
Ergashev Muhibbek Aslam o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Tog'li hududlarda turizm biznesining rivojlanishi.....	31
Abdovakil Alimov Komil o'g'li , tayanch doktorant	
Ta'lim turizmining nazariy asoslari va O'zbekistondagi tendensiyalari.....	38
Maxmudova Nodira O'ktamovna , tayanch doktorant	
Turizmga innovatsion texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari.....	43
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li , tayanch doktorant	
Mintaqaviy investitsion loyihalarning jozibadorligi tahlillari masalalari.....	46
Davlyatshayev Akmal Ashurmamatovich , dotsent, i. f. n.	
Yashil iqtisodiyotning tijorat banklaridagi ahamiyati va ularning raqamlashuvi.....	51
Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi , dotsent, PhD	
Turizmni rivojlantirishda "Tourism 4.0" konsepsiyasini joriy etish masalalari.....	57
Yuldasheva Dilnoza Ulug'bekovna , mustaqil tadqiqotchi	
Davlat tomonidan qishloq xo'jaligini moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish.....	62
Ollokulova Feruza Mansurovna , PhD; Jabborov Jahongir Abduvohid o'g'li , magistrant	
Перспективные направления "Зелёной химии" для Республики Узбекистан.....	66
Султанходжаев Бахтиёр Забихул্লাевич	
O'zbekistonda transport va logistika sohasini rivojlantirish strategiyasi.....	73
Usmonov Botir , magistr	
Hududlarda investitsion faollikni oshirishga qaratilgan mexanizmni takomillashtirish.....	78
Sunatlulayeva Shaxnoza Xurshid qizi , tayanch doktorant	
Qurilish tarmoqlarida boshqaruv faoliyatining iqtisodiy ko'rsatkichlari tahlili.....	82
Mirsodiqov Abdulla Tursunaliyevich , PhD	
Connection between interest rate on loans, cash flow and turnover of funds.....	87
Sharbat Abdullaeva , Professor; Sardor Abdullaev , the applicant	
Econometric Analysis of the Impact of IPO on the Market Capitalization of Companies.....	92
Shakhzod Saydullaev , PhD.	
Davlat xaridlarini takomillashtirishda byudjet mablag'laridan samarali foydalanishning mohiyati va zarurligi.....	101
Raximjonov Kamronbek Ilxomjon o'g'li , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekistonda to'lov tizimining raqamli transformatsiyasining o'ziga xos xususiyatlari.....	105
Otamurodov Shavkat Nusratillayevich , i. f. d. (DSc); Eshqulova Nasiba Normo'minovna , o'qituvchi	
Tijorat banki xizmatlarida ta'lim kreditining o'рни va uni takomillashtirish masalalari.....	110
Eldor Uskanov , mustaqil tadqiqotchi	
Korxonaning strategik boshqaruvini takomillashtirish.....	114
Maxmudov Nosir Maxmudovich , professor; Elmurodov Faxriddin Farxodovich , magistratura tinglovchisi	
Respublikada kichik biznesni moliya-kredit mexanizmlari orqali qo'llab-quvvatlash masalalari.....	120
Ergashev Otamurod Toshtemirovich , PhD	
Mulk iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda muammo va yechimlar.....	125
Ermatov Musojalil Komilovich , kafedrası dotsenti v. b.; Abdunazarov Oybek Abdumutalibovich , katta o'qituvchi	
Using intelligent and decision support systems for developing University Curriculum: semi-automated need analysis approach.....	132
Abduraxmanov Zafar Batirovich ; Ikromov Sayidolim Ismoilovich	
Challenges of Developing a Competitive Environment in the Context of Economic Liberalization.....	138
Akobirova Nodira Najmiddin qizi , asistent	
Topical Issues of the Development of Recreational-Tourist and Military-Recreational Activities.....	141
Alimova Guzali Alisherovna , PhD in economics, docent	
Kreditlash jarayonlarida xulq-atvor iqtisodiyoti omilini joriy etish istiqbollari.....	146
Jo'rayeva Sevara Zakirovna , mustaqil izlanuvchi (PhD)	

Portfelli xorijiy investitsiyalarning milliy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi roli	152
Kamilova Iroda Xusniddinova, PhD	
Exploring the Ethical Dimensions of Artificial Intelligence in Advancing Human Rights and Sustainability	156
Matkarimova Gulchekhra Abdusamatovna, Professor	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar bilan ishlashning nazariy asoslari	163
Maxmudov Rahimjon Xamid o'g'li, mustaqil izlanuvchi	
Barqaror iqtisodiy o'sishga yalpi talab va yalpi taklif omillarining ta'siri	170
Nabiyev Ulug'bek Mirodiljon o'g'li, tayanch doktorant	
The potential advantages of implementing the Total Quality Education Management (TQEM) concept	175
Otakulov Makhmadjon, PhD	
Kichik yashil biznesni yanada rivojlantirish imkoniyatlari	181
Raximova Kizlarxon Ne'matjon qizi	
Jamg'armalar investitsiyalar manbasi sifatida	185
Sadikova Ra'no Abdullayevna, i. f. n., dots.	
Davlat moliyasining moddiy asosini oshirish orqali iqtisodiy o'sishga erishish	188
Shamsiyev Shuxrat Sayfutdin o'g'li, mustaqil izlanuvchi	
Aholi turmush darajasini oshirishda ijtimoiy himoyaning o'rni	191
Sherjonov Sherjon Alijan o'g'li, mustaqil izlanuvchi	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar to'lov qobiliyatini aniqlashning nazariy-uslubiy masalalari	196
Adashaliyev Baxtiyorjon Valisher o'g'li, dekan o'rinbosari	
Kichik sanoat zonalarini faoliyatini samarali boshqarish tamoyillari	203
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillayevich, dotsent; Adilbekov Allayar Anvarbekovich, magistrant	
Aholini ijtimoiy himoya qilishda pensiya va ijtimoiy nafaqalarning o'rni	206
Aliyev Ma'ruf Komiljon o'g'li, mustaqil izlanuvchisi	
Использование методов управления для повышения эффективности производства на предприятиях	212
Алиева Надирахон Абдумаликовна, PhD. доц.; Тлеумуратова Мадинабону Дилмурат кизи, ст. 3-курса	
Korxonalar moliyaviy barqarorligini ta'minlash mexanizmini takomillashtirish	217
Z. G. Allaberganov, kafedra dotsenti	
Davlat fiskal (byudjet-soliq) siyosatining aholi bandligiga ta'siri va uni takomillashtirish	222
Asatullayev Xurshid Sunatullayevich, i. f. n., professor	
O'zbekistonda iqtisodiyot tarmoqlariga raqamli iqtisodiyotni shakllantirish omillari	228
Axmedova Yulduz Sunatullayevna, kafedra o'qituvchisi	
Moliyaviy risklarni baholash usullari, boshqaruvdagi yondashuvlari	232
Baymuratova Gulirayxon Tursunbayevna, kafedra dotsenti	
Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda biznes jarayonlarini boshqarish	236
Baxriyev Dilshod Rizvonkulovich, mustaqil izlanuvchi	
Tijorat banklarida investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning ekonometrik modellashtrish ko'rsatkichlari	242
Berdiyev Akram O'ktamovich, mustaqil izlanuvchi	
Innovatsion muhitni shakllanishi va rivojlanishida investitsiyaning zarurligi	253
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Meva-sabzavotchilik klasterlarida yashil moliyalashtirishning nazariy asoslari va xususiyatlari	258
Botirov Erkinjon Xayitovich, kafedra dotsenti	
O'zbekiston Respublikasida xorijiy investitsiyalarni jalb etish orqali investitsion salohiyatni oshirish	263
G'aybullayev Odil Baxtiyarovich, kafedra dotsenti v. b.	
Tadbirkorlik subyektlarining innovatsion loyihalarini moliyalashtirishni qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish	269
Jubanova Bayramgul Aymuratovna, PhD	
Soliq ma'muriyatchiligi va uni raqamlashtirishni ekspert baholash yo'llari	272
Ibragimov Boburshoh Bohodir o'g'li, i. f. d. (PhD), doktorant (DSc)	
Xalqaro standartlarga muvofiq buxgalteriya autsorserlari tomonidan moliyaviy hisobotlarni transformatsiya qilishni takomillashtirish	278
Islomov Alisher Baxtiyor o'g'li, mustaqil izlanuvchi	
O'zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MHXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari	284
Qurbonova Shaxrinoz, tayanch doktorant	
Yerlarning degradatsiyaga uchrashi va oldini olish bo'yicha chora-tadbirlar	288
Mamanazarova Nasiba Jo'rayevna, kafedra doktranti	
Davlat sektorida ichki auditni tashkil etish xususiyatlari	292
Mamirjon Jalollidinov, mustaqil izlanuvchi	
Финансирование акционерных общества через рынок капитала	297
Муминов Шохжахон Суюнович, ассистент кафедры	
Необходимость развития предпринимательской и страховой деятельности риски на рынке Узбекистана	302
Муятдинов Махмуд Жалелович, независимый исследователь	

Инвестиционная привлекательность как фактор экономического развития страны.....	307
Назарова Гузал Баходировна	
Tijorat banklarida kreditlash jarayonlarini takomillashtirish masalalari.....	312
Nozima Abdullayeva , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklarining xizmatlar sohasini kreditlash amaliyotiga ta'sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili.....	316
Nurmuxammedov Abdijabbar Yunusovich , kafedra dotsenti v. b.	
Современное решение, которое положительно влияет на логистические услуги и резко снижает смертность на перекрестках.....	326
Тажимуратов Умид Рузматович , кандидат медицинских наук, доцент; Жуманиёзов Эркин Худойбергенович , кандидат медицинских наук, доцент; Тажимуратов Рузमत Отажанович , кандидат медицинских наук, Тажимуратов Абдусами Умид угли , ученик 10 класса	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarida dividend siyosati va tendensiyalari tahlili	333
Temirov Abdulaziz Alimjanovich , kafedra dotsenti, i. f. n.	
Современное состояние инвестиционного потенциала Республики Узбекистан.....	339
Топилдиев Соҳибжон Раҳимжонович , DSc; Одилова Дилноза Барнаевна , PhD	
Portfelli xorijiy investitsiyalarni milliy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi roli.....	345
Tosheva Ziroat Aliqul qizi	
Kichik biznes subyektlarida raqamli texnologiyalardan foydalanishning ilmiy-nazariy jihatlar.....	349
To'rayeva Nafisa Odilovna , mustaqil izlanuvchi	
О достижениях Узбекистана в реализации национальных целей и задач устойчивого развития.....	355
Турсун Мухитович Ахмедов , и. ф. д., проф.; Гавхар Рустамовна Хидирова , докторант, и. ф. ф. д., доц.	
Влияние корпоративного управления в зеленой экономике	359
Уринов Бобур Насиллоевич , заведующий кафедрой	
Ko'chmas mulkni soliqqa tortishning o'ziga xos xususiyatlari.....	366
Fayziyev Farrux Abdullaxojayevich , kafedra dotsenti	
Transport tizimi iqtisodiy rivojlantirish yo'nalishlari.....	374
Fayzullayev Javlonbek Sultonovich , DSc.	
Oliy ta'lim muassasalarida byudjet mablag'laridan samarali foydalanishning ayrim fundamental masalalari	382
Xayriddinov Sh. B. , mustaqil izlanuvchi	
Xalqaro raqamli valyuta bozorini rivojlantirish istiqbollari	385
Xolov Nabijon Qaxramonovich , PhD.	
Nodavlat notijorat tashkilotlarning rivojlanishi va hozirgi shart-sharoitlari	391
Xusanov Otabek Nishonovich , PhD, mustaqil izlanuvchi	
Banklarining aktivlarini daromadlilikini oshirish yo'llari.....	396
Elbusinova Umida Xamidullayevna , kafedra dotsenti	
Особенности методики проведения аудита затрат на производство.....	401
Хилола Икрамова Ровшан кизи , базовый докторант	
Ta'lim islohotlarining ma'naviyatdagi o'rni	407
Bekdavlat Aliyev	
O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari	412
O'ktamova Nozima Narzulla qizi , kafedra dotsenti	
Moliyaviy barqarorligi tushunchasining konseptual mohiyati, turlari va asosiy tavsiflari.....	416
Eshquvatov Aziz Baxtiyorovich , mustaqil izlanuvchi	
XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy axloqiy konsepsiyalaridagi umumiylik va xususiylik.....	420
Abrorxon Asatulloev Asatulloevich , falsafa fanlari doktori (PhD)	
Yer resurslaridan foydalanishning iqtisodiy va huquqiy asoslari.....	424
Abdurahmanova Muqaddas Toxtasinovna	
Стратегии привлечения иностранных инвестиций для содействия устойчивому экономическому росту в Республике Узбекистан с акцентом на инициативы зеленого развития	431
Нилуфар Зикируллаева Дилмуродовна , аспирант	
Bank tizimi barqarorligini oshirishda kredit risklarining ahamiyati va ularni kamaytirish yo'llari	440
Xolmamatov Farhodjon Kubayevich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, professor	
Baholash faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari va uning huquqiy asoslari	446
Bobirjon Aktamov , mustaqil tadqiqotchi	
Suv resurslaridan foydalanishni iqtisodiy boshqarish samaradorligini kompleks baholash uslubiyoti.....	454
Axmedov Sayfullo Normatovich , t. f. n., mustaqil tadqiqotchi	
Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini boshqarishni takomillashtirish metodologiyasini ishlab chiqish.....	459
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li	
Daromadlarni qayta taqsimlashda "tashabbusli byudjet" tizimini qo'llashning zamonaviy modellari va ulardan samarali foydalanish yo'llari.....	464
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich , dotsenti, iqtisodiyot fanlari nomzodi	

The Impact of Foreign Direct Investment on Economic Growth in Uzbekistan.....	472
Tulkin Imomqulov , PhD Associate Professor	
O'zbekistonda elektron tijoratning rivojlanish bosqichlari.....	478
Karimova Shirin Zoxid qizi , tayanch doktorant	
O'zbekistonda kichik tadbirkorlik subyektlari faoliyati ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining statistik tahlili.....	483
Saodat Toshaliyeva Toxirovna , PhD	
Современное состояние инвестиционного потенциала Республики Узбекистан.....	490
Топилдиев Соҳибжон Раҳимжонович , DSc; Одилова Дилноза Барнаевна , PhD	
Tijorat banklari kreditlari hajimining barqaror o'sishini ta'minlash.....	497
J. Y. Isakov , i.f.d., prof.	
The Securities Transactions of Commercial Banks.....	502
Iskandar Sulaymonov , assitant teacher	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm industriyasining rivojlanishi va istiqboli.....	507
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich , PhD	
Soliq ma'muriyatchiligi: nazariya, rivojlanish, taklif.....	511
Isroilov Bohodir Ibragimovich , i. f. d., professor; Ibragimov Boburshoh Bohodir o'g'li , PhD	
Yangi O'zbekiston jamiyat hayotining joni va ruhi ma'naviyatdir.....	516
Davletova Muxabbat Narimanovna , mustaqil izlanuvchi	
Moddiy-texnik resurslar salohiyatidan foydalanish samaradorligi.....	519
Halimova Dilora Olimboyevna , mustaqil izlanuvchi	
Хлопково-текстильная промышленность государства.....	523
Халиков Талибжон Луптуллаевич , ассистент кафедры	
Directions of Sustainable Development of Tourism: A Case of top Developed Countries.....	527
Khusniddin Egamnazarov	
Yevropa Ittifoqining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari.....	534
Abduraxmonov Farxod Abdufarmonovich , siyosiy fanlar doktori (DSc.)	
Xorijiy investitsiyalar oqimini obligatsiyalar orqali oshirish istiqbollari.....	542
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich , kafedra dotsenti v.b.	
Tarmoq va sohalarning ehtiyojiga ko'ra aholi bandligini oshirish imkoniyatlari.....	547
Xayitov Abdimannon Buxarovich , iqtisod fanlari nomzodi, professor v.b.	
Oliy ta'lim muassasalarini boshqaruvini takomillashtirishga qaratilgan ta'lim tizimidagi islohotlar.....	552
Gafurov Anvar , PhD	
Iqtisodiyotni globalashuv sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlarning pul mablag'larini xalqaro va mahalliy uslubiy yondashuvlarni takomillashtirish.....	560
Nurmanov Ulugbek Anorbayevich , iqtisodiyot fanlari doktori	
Budjet-soliq va pul-kredit siyosatini muvofiqlik ko'rsatkichlarini prognostlashning zamonaviy modellari: nazariy yondashuv.....	564
Hakimjon Hakimov , tadqiqotchi	
Sug'urtada innovatsiyalar: asosiy dunyo trendlari.....	570
Xalikulova Gulzada Tadjimuratovna , PhD	
Ijtimoiy tarmoqlar analitikasi.....	576
S. Qulmatova , PhD	
Foydani soliq obyekti sifatida shakllantirish zaruriyati.....	586
Bobomurotova Manzura Panji qizi , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbeklarning ijtimoiy-iqtisodiy va maishiy turmushi an'analari.....	590
Yuldasheva Gulnora Komilovna , tarix fanlari nomzodi	
Iqtisodiyot taraqqiyotini soliqlar orqali tartibga solish va rag'batlantirish samarali tadbirlariga kreativ yondashuv xususida.....	593
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich , mustaqil izlanuvchi	
Intellectual rivojlanish sari - O'zbekistonda akademik mustaqillik va ilm-fan taraqqiyoti.....	593
Yuldashev Feruz Isroil o'g'li , tayanch doktorant	
Qimmatli qog'ozlar bozori: mazmuni va rivojlanishining ilmiy-nazariy jihatlari.....	602
Ibodullayev Abrorjon Axrorjonovich , PhD, Muxtorov Ilxom Avazjon o'g'li , talaba	
Развитие зелёной экономики в современных условиях Республики Узбекистан.....	609
Тураева Адиба Икрамовна , старший преподаватель кафедры	
Quantifying the Effectiveness of Green Construction Practices on Business R&D Investment Outcomes in Project Management.....	615
Gulsarakhon Muhammadyoqub kizi Ostonakulova , DSc	
Mintaqa va hududlarni iqtisodiy rivojlantirishning ilmiy maktablari.....	620
Abdullayev Farxod Ozodovich , mustaqil tadqiqotchi	
Aksiyadorlik jamiyatlariga kapital bozoridan moliyaviy resurslar jalb qilish mexanizmi va uning amaldagi holati tahlili.....	624
Muydinov Shohruh Najmiddin o'g'li , mustaqil izlanuvchi	

AKSIYADORLIK JAMIYATLARIGA KAPITAL BOZORIDAN MOLIYAVIY RESURLAR JALB QILISH MEXANIZMI VA UNING AMALDAGI HOLATI TAHLILI

Muydinov Shohruh Najmiddin o'g'li

Toshkent Moliya instituti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Maqolada mamlakatimizda aksiyadorlik jamiyatlariga kapital bbozoridan moliyaviy resurslar jalb qilishning mohiyati, tahlili va hozirgi holat bo'yicha ma'lumotlar keltirilgan. Mavzuga oid olimlarning ilmiy nazariy qarashlari tahlil qilinib, aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatiga moliyaviy resurslar jalb qilish buyicha xulosa va takliflar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Aksiya, korpotiv, moliya, bozor, bank, investitsiya, tijorat, kredit, emissiya, kapital, globallashuv, fond, birja.

Abstract: The article provides information on the nature, analysis and current state of attracting financial resources from the capital market to joint-stock companies in our country. The scientific theoretical views of the scientists on the topic are analyzed, and conclusions and proposals are presented regarding the involvement of financial resources in the activities of joint-stock companies.

Key words: Stock, corporate, finance, market, banking, investment, commerce, credit, issue, capital, globalization, fund, exchange.

Аннотация: В статье представлена информация о природе, анализе и современном состоянии привлечения финансовых ресурсов с рынка капитала в акционерные общества в нашей стране. Проанализированы научно-теоретические взгляды ученых на данную тему, а также представлены выводы и предложения относительно привлечения финансовых ресурсов в деятельность акционерных обществ.

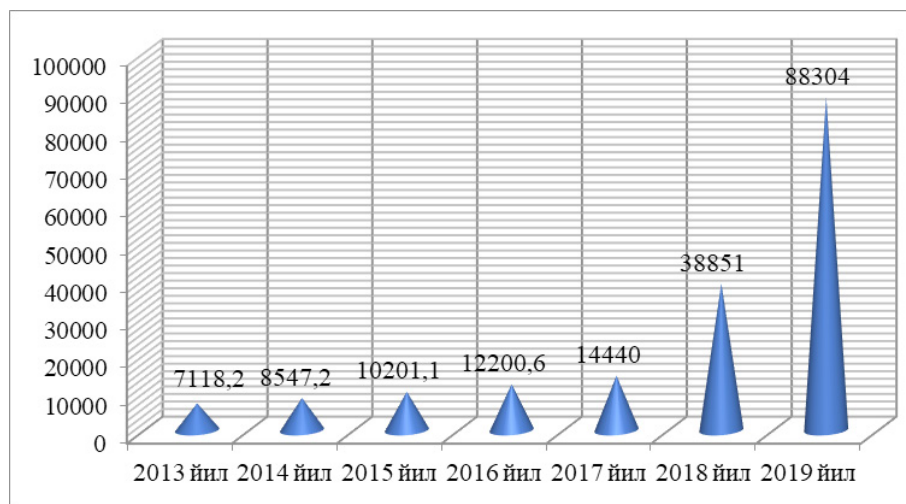
Ключевые слова: Фондовый, корпоративный, финансы, рынок, банковское дело, инвестиции, коммерция, кредит, эмиссия, капитал, глобализация, фонд, обмен.

KIRISH

Iqtisodiyot korporativ sektor aksiyadorlik jamiyatlarini modernizatsiyalash, texnik va texnologik yangilash, uning raqobatdoshligini keskin oshirish, eksport salohiyatini yuksaltirish, innovatsion va energiyani tejaydigan texnologiyalarga asoslangan yangi ishlab chiqarishlarni tashkil etish, jahon bozorida talab mavjud bo'lgan yangi turdagi tovarlar ishlab chiqarishni o'zlashtirish va shu orqali mamlakatimizning moliyaviy-iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda bank tizimi tomonidan olib borilayotgan investitsion siyosat o'z samarasini bermoqda. Tijorat banklari tomonidan 2019-yil davomida tijorat banklari tomonidan iqtisodiyot real sektori korxonalarining investitsion loyihalarini moliyalashtirishga 88,3 trln. so'm yoki 2018-yilga nisbatan 2,3 barobar ko'p investitsion kreditlar, shu jumladan, xorijiy kredit liniyalari hisobidan 2,1 mlrd. AQSH dollari miqdorida kreditlar ajratildi. 2018-yilda esa korporativ sektora aksiyadorlik jamiyatlariga jami 38,8 trln. so'm investitsion kreditlar ajratilgan bo'lsa bu ko'rsatkich 2017-yilga nisbatan 2,4 barobarga ortiqni tashkil qiladi (2.6-rasm).

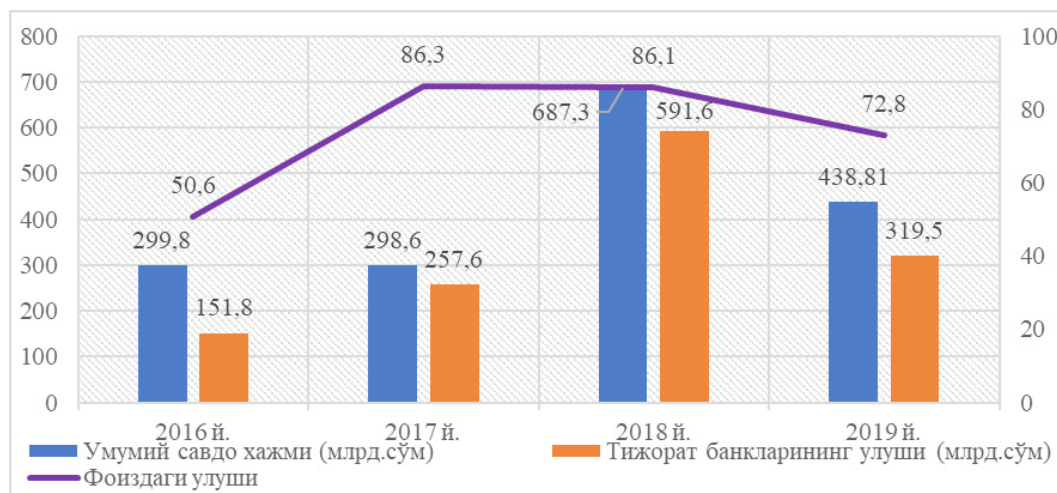
Bunda banklarning investitsiyaviy faoliyati ustuvor ravishda tarmoqlarni rivojlantirish, mahalliyashtirish va hududlarni rivojlantirish Dasturlariga kiritilgan loyihalarni o'z vaqtida va to'liq moliyalashtirishni ta'minlashga qaratildi.

Agar 2014 yil mobaynida korxonalarni modernizatsiya qilish, texnologik va texnik jihatdan qayta jihozlash maqsadlariga tijorat banklari tomonidan jami 8547,2 mlrd. so'm yoki 2013-yilga nisbatan 1,2 barobar ko'p investitsion kreditlar ajratildi. 2016-yilda Respublika bo'yicha jami 12200,6 mlrd. so'm investitsion kreditlar ajratilgan bo'lib bu ko'rsatkich 2015-yilga nisbatan 20 % ga ko'p demakdir. 2017-yilga kelib ushbu ko'rsatkich 14400 mlrd. so'mdan oshganligini ko'rishimiz mumkin.

2.6-rasm: Tijorat banklari tomonidan korporativ sektor aksiyadorlik jamiyatlariga ajratilgan investitsion kreditlar hajmi (mlrd.so'mda)¹

Tijorat banklarining O'zbekiston ikkilamchi birja bozorida sotilgan aksiyalarining hajmi 2015-yilda 37,35% ni tashkil etdi. Qolgan qismi esa banklarning yangi emissiya qilingan aksiyalarining joylashtirishi birlamchi bozor ulushiga to'g'ri keldi. Qo'yida ko'rsatilgan 2.7-rasm «Toshkent» Respublika fond birjasida banklarning qimmatli qog'ozlari bilan savdolar hajmi tahlili shuni ko'rsatmoqdaki, 2018-yil oxiriga qadar savdolar hajmining asosiy qismi tijorat banklari tomonidan amalga oshirilayotganligini ko'rsatadi. 2016-yilda bank tomonidan qimmatli qog'ozlar bilan amalga oshirilgan bitimlarning umumiy hajmi 151,8 mlrd. so'mni tashkil etdi, 2018-yil yakuniga kelib ularning hajmi 591,6 mlrd. so'mga yetdi va banklarning umumiy savdolar hajmidagi ulushi 86,1 foizni tashkil etdi.

2.7-rasm: Iqtisodiyot bank sektorining 2016-2019-yillarda fond birjasida qimmatli qog'ozlar bilan savdolari hajmi²

2019-yilda banklar qimmatli qog'ozlari bilan amalga oshirilgan savdolar hajmi biroz pasayganligiga qaramasdan, banklarning savdolar hajmi 319,5 mlrd. so'mni tashkil etib, umumiy savdo hajmining 72,8 foizni tashkil etdi.

Tijorat banklarining O'zbekistondagi korxonalarni innovatsion rivojlantirish manfaatlarida ishtirok etishini tashkil etishning afzalligi shundaki, ular nafaqat an'anaviy kreditorlar va moliya bozorining operatorlari sifatida, balki institutsional investorlar, investitsiya maslahatchilari, investitsiya vositachilari va qimmatli qog'ozlar bozorida boshqa professional ishtirokchilar sifatida ham ishtirok eta oladilar.

Ta'kidlash lozimki, keyingi yillarda tijorat banklarini xalqaro investorlarga sotish, ustav kapitalida davlatning ulushini bosqichma-bosqich kamaytirish borasida keng ko'lamli ishlar amalga oshirib kelinmoqda. Shunday

¹ <http://cbu.uz/oz/statistics/financing/73901/> - O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining rasmiy veb sayti ma'lumotlari asosida tayyorlandi.

² "Toshkent" RFB ning 2016-2019-y. hisobotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

bo'lsada, tahlil obyekti sifatida tanlab olingan "Asaka" bankning ustav kapitalidagi davlat ulushi bo'yicha aksincha holat kuzatilganligini ko'rish mumkin, 2015-yilda ushbu ko'rsatkich 67% ni tashkil etgan bo'lsa, 2019-yilga kelib 98,18% ga oshganligini ko'rish mumkin. 2019-yilda iqtisodiyotning moliya sektori aksiyadorlik jamiyatlari tomonidan fond bozoridan moliyaviy resurslar jalb qilish hajmi 2018-yilga nisbatan 16% ga oshgan holda avvalgi yillarga nisbatan 281,9 mlrd.so'mdan oshdi.

Shundan, jami 7 567 bitim qayd etilgan. Bitimlar soni bo'yicha eng faol banklardan bo'lib "O'zsanoatqurilishbank" ATB, "Xamkorbank" ATB va "Ipteka – Bank"AITB hisoblanib, aksiyalar bilan mos ravishda 2 763 ta, 2002 ta va 1786 ta bitim amalga oshirilgan.

Ta'kidlash lozimki, korxonalarda ustav kapitalida davlat ulushini yuqori bo'lishi kapital bozoridan moliyaviy resurslarni jalb qilishda zamonaviy moliyaviy instrumentlarga bo'lgan intilishlari va innovatsiyalarni olib kirishda mustaqil yondashuvni chegaralaydi. 2019-yil davomida mamlakatimizning jami 18 ta tijorat banklari tomonidan "Toshkent" Respublika fond birjasida emitent sifatida aksiyalar bilan oldi-sotdi bitimlar amalga oshirilgan.

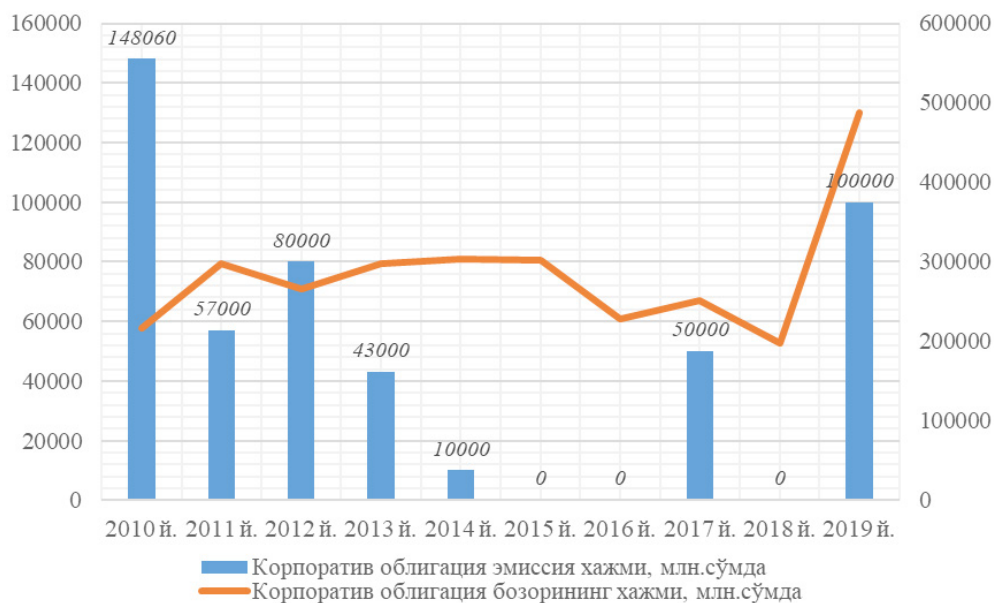
2.5-jadval ma'lumotlaridan ko'rinadiki, mamlakatimiz moliya sektori tashkilotlari tomonidan 2019-yil mobaynida 300,0 mlrd. so'mga yaqin mablag'lar aksiyalar emissiya qilish orqali jalb qilingan bo'lsa, moliyaviy resurslar jalb qilishda muhim instrument sanalgan korporativ obligatsiyalar chiqarish yo'li orqali amaliyot hajmi pastligicha saqlanib qolmoqda.

2.5-jadval: 2019-yilda iqtisodiyotning moliya sektori korxonalari tomonidan fond bozori orqali moliyaviy resurslarni jalb qilish tahlili

№	Emitent	Aksiya soni (ming, dona)	Summa (mln.so'm)	Bitim soni
1	"Agrobank" ATB	7449,1	8073,5	91
2	"Davir-bank" XATB	2717,9	13589,9	7
3	"Hamkorbank" ATB	933713,8	36890,1	2 002
4	"HI-TECH BANK" XATB	10319,1	16195,5	14
5	"Ipoteka-bank" ATIB	1809055,1	2794,1	1 786
6	"Kapitalbank" ATB	71639,1	74252,7	21
7	"Mikrokreditbank" ATB	103,2	110,726	43
8	"O'zsanoatqurilishbank" ATB	312108,5	5908,6	2 763
9	"Ravnaq-bank" XATB	14847,9	14850,2	18
10	"Trastbank" XAB	12834,2	14554,7	152
11	"Turkiston" XATB	50720,7	50720,8	65
12	"Turonbank" ATB	38,9	83,7	71
13	"Urganchkormmash" AJ	100,0	1031,7	1
14	"Ipak Yo'li" AITB	1791691,1	18147,9	43
15	"Aloqabank" ATV	139,3	58,9	198
16	"Savdogarbank" ATV	43,3	6,5	68
17	"Qishloq qurilish bank" ATB	134,9	24,2	119
18	"Universal bank" JSCB	4932,7	24663,8	105
Jami		5022589,3	281958,2	7 567

Afsuski, bugungi kunda mamlakatimizda aksiyadorlik jamiyatlari tomonidan moliyalashtirishning muhim manbai sifatida foydalaniladigan korporativ obligatsiya bozori hajmi Osiyo mintaqa davlatlari orasida eng kam ulushga ega bo'lgan davlatning ko'rsatkichlariga nisbatan xam bir necha barobar past ekanligini tahlil natijalari yaqqol ko'rsatib turibdi. Mamlakatimizda 2020-yil 1-yanvar holatiga umumiy hisobda 103 ta emitentning 848,9 mlrd.so'mlik 164 ta korporativ obligatsiyalari chiqarilgan (2.8-rasm). Shundan 116 tasi to'liq so'ndirilgan, 27 tasi esa bekor qilingan. Hozirgi vaqtda muomaladagi obligatsiyalar soni 13 ta bo'lib, ularning umumiy qiymati 488 milliard so'mni tashkil etadi.

2019-yilda esa InfinBANKning korporativ obligatsiyalari muomalaga chiqarildi. Obligatsiyalarning chiqarilishi bankning mahalliy bank va fond bozoridagi mavqeini mustahkamlash bo'yicha bank faoliyatidagi yana bir muhim bosqich bo'ldi. Shunday qilib, 2019-yilning fevral oyida O'zbekiston Respublikasining Kapital bozorini rivojlantirish agentligi tomonidan 100000 dona miqdoridagi jami 100 mlrd. so'mlik milliy valyutada muomalaga chiqarilgan "Invest Finance Bank" ATBning korporativ obligatsiyalari chiqarilishi ro'yxatdan o'tkazildi.

2.8-rasm: O'zbekistonda 2010-2019-yillarda korporativ obligatsiya bozorining holati (mln.so'mda)³

Xalqaro amaliyotdan kelib chiqqan holda, O'zbekistonda rivojlanayotgan fond bozorining institutsional mustahkamlash va funksional rivojlanish sur'ati va sifati ko'p jihatdan eng ishonchli emitentlar, yirik institutsional investorlar va tajribali investitsiya institutlari sifatida ishtirok etadigan bank muassasalarining faoliyatiga bog'liq. O'zbekistondagi aksariyat tijorat banklarining yangi boshqaruv shakllariga o'tishi bilan ularning aksiyadorlari va menejmenti o'z faoliyatining turli jabhalari uchun innovatsion rivojlanish dasturlarini moliyalashtirishning ishonchli va foyda keltiradigan manbalarini topish muammosiga duch keldi. So'nggi yillarda ular shuni anglab yetdiki, ushbu muammoni hal etadigan eng istiqbolli moliyaviy vositalariga bu O'zbekiston korporativ sektoriga real investitsiyalarni jalb qila oladigan ulushli va qarz qimmatli qog'ozlarni muomalaga chiqarish hisoblanadi.

Moliyaviy bozorlarning globallashuvi va xalqaro miqyosda o'sib borishi, moliyaviy va sanoat kapitalining yuqori darajadagi integratsiyasiga bo'lgan dunyo miqyosidagi tendensiya, shuningdek, banklar tomonidan xorijiy investorlar nazarida an'anaviy ravishda yuqori mavqega ega bo'lish korxonalarning ehtiyojlarini qondirish uchun investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha faoliyatini jadallashtirishga ta'sir etuvchi asosiy tashqi omillar qatoriga kiradi. Milliy fond bozorining innovatsion rivojlanish ehtiyojlarini investitsion qo'llab-quvvatlash bo'yicha banklarning faoliyatini kuchaytirishga ta'sir etuvchi ichki omillarning butun majmuasini ikki yirik guruhga ajratish lozim. Ulardan birinchisi asosiy vositalarning yuqori darajadagi eskirishi, mahsulotlarning potensial bozorini marketing tadqiqotlarining past darajasi, ko'plab korxonalarda korxonalarning innovatsion rivojlanish strategiyalarining yo'qligi, shuningdek menejrlarning professionalligi va milliy investitsiya va moliyaviy infratuzilmaning rivojlanmaganligi bilan bog'liq.

Korxonalarning o'zlari uzoq muddatli kreditlar, lizing uskunalar yoki ularning qimmatli qog'ozlarga investitsiyalar ko'rinishidagi zarur hajmdagi investitsiyalarni jalb qilish muammosini hal qila olmaydilar. Moliyaviy institutlarning barcha toifalaridan faqat tijorat banklari kapitallashuv darajasi yuqori, ularning faoliyati yuqori darajada diversifikatsiya qilinganligi, hamda zarur bo'lgan inson va axborot resurslari mavjudligi sababli emitent kompaniyalarga yangilash dasturlarini moliyalashtirishda amaliy yordam ko'rsatishga qodirdirlar. Banklarning mamlakat fond bozorini institutsional mustahkamlash uchun lokomotiv rolidagi ishtirokini kuchayishiga olib keladigan omillarning ikkinchi guruhi, bank sektorining sanoat va moliyaviy kapitalni yanada integratsiyalashtirishga bo'lgan qiziqishi ortib borayotganligi bilan bog'liq bo'lib, ushbu omillarsiz O'zbekiston iqtisodiyoti xalqaro miqyosida munosib o'rin egallashi qiyin hisoblanadi.

O'zbekistonda banklarning emitentlik faoliyatini jadallashtirishning asosiy shartlaridan biri - bu o'zlarining emissiya faoliyati ko'lamining o'sishi bo'ldi, bunga O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining tijorat banklarini kapitallashuv darajasini oshirishga qaratilgan siyosati asos bo'ldi (2.6-jadval).

2.6-jadvalda, tijorat banklari tomonidan 2015-2019-yillar davomida qo'shimcha aksiyalar chiqarish orqali tijorat banklari ustav kapitalining o'sish sur'atlarini ko'rish mumkin. Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, so'nggi 5 yil ichida Xalq bankining ustav kapitali 7 baravarga, "Asakabank" ATB - 10 baravarga, «Sanoatqurilishbanki» ATB - 3 baravarga, «Mikrokreditbank» ATB - 3,5 baravarga va «Agrobank» ATB - 6 baravarga oshdi.

3 O.Hamdorov va boshqalar. Osiyo mintaqi davlatlarida obligatsiyalar bozorining tahlili//Xalqaro moliya va hisob. – Toshkent, 2020. - № 2. – B. 248-256. – <http://interfinance.uz>

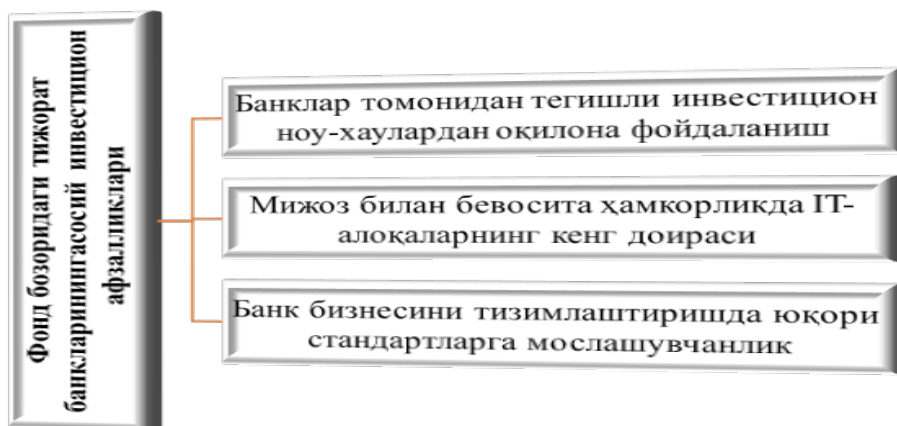
2.6-jadval: Tijorat banklarining ustav kapitalini oshirishga yo'naltirilgan mablag'lar hajmi (mlrd.so'm)⁴

№	Bank nomi	E'lon qilingan ustav kapitali, mlrd.so'm	Aksiyalarning qo'shimcha emissiyasi					
			Jami	Shu jumladan				
				2015	2016	2017	2018	2019
1.	Asakabank	5 683,0	4 972,9	-	-	1 582,8	-	3 390,1
2.	Xalq banki	2 039,1	1 691,8	54,0	62,0	744,7	436,1	395,0
3.	Sanoatqurilishbanki	2 169,2	2 160,9	697,9	697,9	943,3	299,9	-
4.	Mikrokreditbank	794,0	706,0	50,0	-	355,0	201,0	100,0
5.	Agrobank	2 162,9	1 899,4	54,1	50,0	967,9	827,4	-
Jami		12 848,2	11 431,0	856,0	331,8	4593,7	1764,4	3 885,1

Oxirgi yillar davomida aksariyat banklarning ustav kapitali yopiq obuna yo'li bilan - qimmatli qog'ozlarni oldindan ma'lum bo'lgan, soni cheklangan investorlar orasida ommaviy e'lon bermagan va reklama kompaniyasi o'tkazmagan holda joylashtirish orqali Hukumat qarorlari asosida amalga oshirildi. Shuni ta'kidlab o'tish joizki, banklar ustav kapitalining bunday o'sishi davlat ulushining o'sishiga olib keldi, bu esa o'z navbatida ikkilamchi fond bozori rivojlanishiga ta'sir etuvchi salbiy omil hisoblanadi.

Banklarning O'zbekiston qimmatli qog'ozlar bozorida operatsion faoliyat ko'lamini kengaytirish uchun zarur shart-sharoitlar haqida gapirilganda, 2.9-rasmda ko'rsatilgan fond bozorida tijorat banklarining asosiy uchta investitsion afzalliklarini ko'rsatish lozim.

Banklarning birinchi afzalligi - bu uchinchi shaxslarning xizmatlaridan foydalanish, shuningdek investitsiya vositalarini birlashtirish va rekombinatsiya qilishda moslashuvchanlikka ega bo'lgan tegishli boshqaruv nou-xaularidan mohirona foydalanish tufayli operatsion ustunlikdir. Bank muassasalarining qimmatli qog'ozlar bozorida muvaffaqiyat qozonishining ikkinchi sharti - bu ularning sheriklari va mijozlariga yaqinligini hisobga olgan holda IT-alloqalarni amalga oshirish qobiliyatidir. Banklarning uchinchi afzalligi sifatida, xalqaro bank nazorati standartlarini hisobga olgan holda, ular tomonidan taqdim etilayotgan xizmatlarning yuqori darajadagi egiluvchanligi sifatida xizmat qiladi.

2.9-rasm: Tijorat banklarining fond bozorida boshqa ishtirokchilarga nisbatan asosiy ustunliklari⁵

Tijorat banklarining rivojlanayotgan qimmatli qog'ozlar bozorida eng yirik institutsional investor sifatida ishtirok etishiga moyilligi, ularning ko'pchiligi kapitallashuv darajasi yuqori, uning turli segmentlari holati to'g'risida kuchli ma'lumot bazalariga, shuningdek, investitsiyalarni boshqarish sohasidagi malakali mutaxassislarga ega ekanligi bilan izohlanadi. Raqobatbardoshlikning ana shunday muhim mezonlariga ega bo'lish O'zbekiston tijorat banklariga respublika korxonalarini innovatsion rivojlantirish dasturlarini moliyalashtirishning keng vositalaridan foydalanish uchun ko'pgina imkoniyatlar ochadi. Ta'kidlash lozimki, tijorat banklari O'zbekiston fond bozorining eng tajribali va investitsiya institutlari hisoblanadi. Yuqoridagilarga qo'shimcha ravishda, banklarning korxonalar uchun xizmatlar ko'lamini kengaytirish va sifatini yaxshilashga bo'lgan ehtiyoji, O'zbekiston moliya bozorida iqtisodiy jihatdan yanada qulay bo'lgan moliyaviy tuzilmalar (investitsiya fondlari, sug'urta) ko'rinishidagi jiddiy raqobatchilarning paydo bo'lishi bilan bog'liq.

⁴ <http://www.cbu.uz/oz/-O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankning ma'lumotlari asosida tayyorlandi>.

⁵ Muallif tomonidan tayyorlandi.

Ta'kidlash joizki, milliy bank tizimi iqtisodiyotning real sektordagi korxonalarni modernizatsiya qilish uchun investitsiyalarni qo'llab-quvvatlash ko'lamini kengaytirish uchun qimmatli qog'ozlar potensialidan kam foydalanilmoqda. Natijada ushbu maqsadlar uchun investitsiya resurslarining asosiy qismi korxonalarning o'z sof foydalari, to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalar va uzoq muddatli bank kreditlari hisobidan shakllantirilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2007-yil 12-iyuldagi PQ-670-sonli «Banklarning kapitallashuv darajasini yanada oshirish va ularning iqtisodiyotni modernizatsiyalash uchun investitsiya jarayonlarida ishtirokini kuchaytirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi Qarori respublikadagi banklar emissiya faolligining o'sishiga kuchli turtki bo'ldi. Mazkur Qaror asosida O'zbekiston tijorat banklari yangi chiqarilgan aksiyalar hajmining kamida 25 foizini «Toshkent» Respublika fond birjasi orqali joylashtirishi lozim edi.

Ushbu holatlarning mavjudligi O'zbekiston iqtisodiyotining real sektorini innovatsion rivojlantirish ehtiyojlariga yo'naltirilishi mumkin bo'lgan banklarning investitsion faoliyatining imkoniyatini qisqartiradi. Shu munosabat bilan bank va aksiyadorlik faoliyatini tartibga soluvchi organlar bank muassasalarini o'zlarining innovatsion rivojlanishi uchun qimmatli qog'ozlarni moliyalashtirish dasturlari orqali o'z mablag'lari va qarz mablag'larini moliyalashtirish vositalaridan foydalanish ko'lamini oshirish va kengaytirish bo'yicha ko'p ishlarni amalga oshirishlari lozim.

Shu munosabat bilan bank va aksiyadorlik faoliyatini tartibga soluvchi organlar bank muassasalarini o'zlarining innovatsion rivojlanishi uchun qimmatli qog'ozlarni moliyalashtirish dasturlari orqali o'z mablag'lari va qarz mablag'larini moliyalashtirish vositalaridan foydalanish ko'lamini oshirish va kengaytirish bo'yicha keng ko'lamli ishlarni amalga oshirishlari lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Fikrimizcha, aksiyadorlik jamiyatlari tomonidan jalb qilingan moliyaviy resurslardan foydalanishning samaradorligini aniqlashda xalqaro metodologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu kabi samaradorlik ko'rsatkichlarini aniqlashda, aksiyadorlik jamiyatlarida tomonidan foydalaniladigan moliyaviy vositaning samaradorligini baholash "qarzdorlikka xizmat ko'rsatish xarajatlari" omilini hisobga oluvchi xarajatlarni kamaytirish bilan chambarchas bog'liq hisoblanadi.

Kapital bozoridan moliyaviy resurslarni jalb qilish amaliyoti o'ziga xos murakkab, ko'p omilli jarayon bo'lib, aksiyadorlik jamiyatlari tomonidan jalb qilingan kapitalning o'rtacha tortilgan qiymati va risk darajasini miqdoriy baholash uslublarini joriy etish orqali investitsion loyihalarning iqtisodiy samaradorligini baholashning xalqaro uslubiya milliy aksiyadorlik jamiyatlari amaliyotiga tadbiiq etish imkoniyatlarini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. <http://cbu.uz/oz/statistics/financing/73901/> - O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining rasmiy veb sayti ma'lumotlari asosida tayyorlandi.
2. "Toshkent" RFB ning 2016-2019-y. hisobotlari
3. "Toshkent" RFB ning yillik hisobotlari.
4. O.Hamdorov va boshqalar. Osiyo mintaqa davlatlarida obligatsiyalar bozorining tahlili//Xalqaro moliya va hisob. – Toshkent, 2020. - № 2. – B. 248-256. – <http://interfinance.uz>
5. <http://www.cbu.uz/oz/-O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankning ma'lumotlari asosida tayyorlandi>.

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

